

Öt százalékkal nem választunk államelnököt

Szili Katalin a nómenklatúra-burzsóázia ostorozásával magára vonta saját pártelitje haragját

■ KRÓMER ISTVÁN

A köztársaságielnök-választás szabályai a pártok számára két utat kínálnak. A zsákmányelv jegyében a pillanatnyi többség akarata érvényesül. Csekély többség esetén és/vagy ha a kormánypártok nem tudnak megállapodni közös jelöltjük személyében (pillanatnyilag mindkét körülmény fennáll), akár az ellenzék jelöltje is befuthat. Érthető, hogy a Fidesz vezetői megfontolják egy ilyen forgatókönyv alkalmazását, latolgatják ennek kockázatait és lehetséges hozadékát. De dönthetnek a másik megközelítés mellett is, amit a kölcsönös méltányosság vagy a nemzeti minimum forgatókönyvének nevezhetnénk. Ebben a legerősebb választói felhatalmazással bíró párt tehet az elnök személyére javaslatot. Az ellenzék, ha erre identitása sérelme nélkül igent mondhat, le is mond a jelölésről. Bár ez a forgatókönyv a józan ész és a természetes demokratikus érzék szempontjából is kézenfekvő, az eddigi elnökválasztások során még nem alkalmazták. Kisebbség támogatottságú pártok – zsarolópotenciáljukkal élve – mindhárom esetben elérték, hogy ők állíthassanak jelöltet.

Az MDF a hírhedt paktumban volt kénytelen a jogát az SZDSZ-nek átengedni. Göncz Árpád beváltotta pártja számításait, alkotmányos hatáskörén nemegyszer messze túlterjeszkedve az SZDSZ szája íze szerint avatkozott a belpolitikába, különösen sokat téve a médiahatalom megvédelmezéséért. E médiahatalom cserébe mindent megtett Göncz, mint a kikezdehetetlen demokrata imázsának felépítésére. 1995-ben emiatt szóba sem jöhetett a lecserélése. 2000-ben ugyan a kisgazdapárt jelölt köztársasági elnököt, de Mádl Ferenc elfogadottsága miatt mégis érvényesült a kölcsönös méltányosság.

Az eddigi elnökválasztásoknál feltűnő az SZDSZ aránytalanul nagy befolyása. Kétharmad részben tisztán az ő akaratuk érvényesült, de Mádl Ferenc személyében is elégedetten köszönhetők az amerikai típusú piac- és demokráciapítói forgatókönyvek jegyében zajló rendszerváltás egyik befolyásos személyiségét. A nagy vesztes ugyanakkor az MSZP. E pártot lehet nem szeretni, az azonban kétségtelen, hogy az új demokrácia egyik meghatározó, komoly társadalmi háttérrel rendelkező pártja. Ezért elfogadható az igényük, hogy egyszer végre már az ő soraikból emeltesék valaki az elnöki posztra. Erre azzal is „jogot szereztek”, hogy maguk is gyakorolták a méltányosság elvét, amikor Mádl Ferencel szemben nem állítottak ellenjelöltet. A Fidesz morális megfontolásokból ma ugyanígy tehet. Kövér László jelezte is, hogy nem zárkózna el tekintélyes baloldali személyiség megszavazásától.

Milyen – jogos – elvárás támaszthat a polgári oldal egy szocialista jelölttel szemben? Ne tartozzon a pártállam egykori vezető garnitúrájához. Legyen tisztakezű, a szocialista kleptokrácia-burzsóáziahoz ne fűzzék szoros kapcsolatok. Az ellenfélnek a legfőbb sebeket osztogató pártbuzgókat álljon kívül (felül). Legyen mindaméltal közéleti ta-

pasztalata, tudjon eligazodni a hazai intézmények, társadalmi szervezetek világában, valamint a nemzetközi életben. Legyen pártján túlmutató társadalmi elfogadottsága. Ne legyen egyház- és keresztényellenes. Az Orbán Viktor által egyre markánsabban felvázolt munkaközponti társadalompolitikai filozófia ismeretében előny, ha a Janus-arcú MSZP-n belül nem a nemzetközi nagytőke mellett lehorgonyzott elithez tartozik, hanem inkább a nemzeti érzelműbb bázis képviseli. S itt jutunk el ahhoz az alapkritériumhoz, amelyre Schmidt Mária

A szikár tények a csoda megtörténtét látszanak jelezni. Szili Katalin jelölése ellen az MSZP elitje kézzel-lábbal kapálózott, mindhiába. Szocialista forradalom tört ki ellenük, az MSZP agyagba döngölt jobbik énje, kisvárosi pedagógusok, népművelők, falusi polgármesterek, agronómusok lázadtak fel a pesti hatalmasságok ellen, és kivételesen a sarkokra állva saját jelöltjüket futtatták be. Szili legtöbb párttársánál jobb esélyekkel nézhet egy szimbolikus ellenzéki megmérettetés elé. A forradalom évében született, a pártállam idején egyházi ház-

olyan meggyőző érveléssel mutatott rá: a köztársasági elnöknek a határon túli magyarsággal való egységű is ki kell fejeznie és munkálnia kell.

Mindezek alapján elég nehéz olyan szocialista jelöltet állítani, akit a polgári oldal is – elvei feladása nélkül – támogathatna. Az MSZP-t még ma is jelentős részben az egykori pártállami vezetők uralják. Ha történetek is változások, azt éppen a szocialista újmiliárdosok és kreatúráik eszközökben nem válogató nyomulása jellemzi. Ami a politikai bozótharcokat illeti, Gyurcsány a Medgyessy-féle, legalább szavakban árokbetemetést hirdető politikát a nyílt konfrontáció váltotta fel – Werbort ma nem szégyenlősen, háttéremberként alkalmazák, hanem kiteszik a kirakatba. Az egyházellenesség a kormányzati politika rangjára emelkedett, s hullámai a Vatikánig terjednek. A nemzetközi pénzvillág kegyeit kereső restriktív gazdaságpolitika oly mértékben vált uralkodóvá, hogy a kormányfő fő kampányszlogenjévé lassan az a fogadkozása válik, hogy nem lesz „választási költségvetés”. S végül, ahogy Schmidt Mária is rámutatott, a Gyurcsány-Hiller-féle MSZP a népszavazáson nem mondott a nemzeti összetartozásra. Kész csoda volna, ha egy ilyen MSZP a polgári oldal számára is elfogadható elnökjelöltet tudna állítani; ezt legfeljebb önmagával szemben tehetné meg.

ságot kötött. Rövid vidéki önkormányzati képviselői pálya után szakpolitikusként került az országos politikába. Környezetvédelmi államtitkárként és parlamenti vezetőként távol maradt a pártpolitika durvább ütközeteitől, ugyanakkor államigazgatási, jogalkotási és reprezentációs tapasztalatokat szerzett. A jobboldali sajtó sem hozta összefüggésbe korrupciós ügyekkel, ellenben a nómenklatúra-burzsóázia ostorozásával magára vonta saját pártelitje haragját. (Igaz, amikor Gyurcsány sportminiszter interpellációs válaszában elfogadásáról kellett döntenie, párhússága kerekedett felül.)

Ha túl szépnek találunk e képet, a balliberális véleményformálás zászlóshajója, a 168 Óra siet segítségünkre, amely a pártvezetők szájjárát óvatlanul feltörve kifecsegte, mi is a baja az SZDSZ-nek Szili Katalinnal. Szili „nemzetieskedő retorikája, etnicista politikai hajlama, a posztagyista szoc-nac iránti vonzalma vagy épp a keresztény ügybuzgóság (...) mind azt mutatja: a házelnök alapvető baloldali elvekkel (a szekularizációval, az etnikai alapú állampolgárság elvetésével) megy szembe”. Akaratán kívül maga a legfőbb liberális propagandaközpont állítja ki az erkölcsi bizonyítványt a nemzeti tábor előtt Szili Katalin számára, s osztatja el MSZP-s volta fölött érthetően érzett idegenkedését. Pozsgay Imre neve és életműve ma már garancia a

polgári közönség számára; akit vele akarnak lejáratni, az bizvást számíthat a nemzeti oldal rokon-szenvére. Minél adázabbul hadakozik valaki ellen az egyházi iskolákat sorvasztó, családbomlasztó, kábítószert-liberalizáló, kettős állampolgárság- és autonómiaellenes, spekulációbarát SZDSZ, az ellenzéki tábor annál jobban szívébe zárja az illetőt. Sziliről köztudott, hogy a népszavazás előtt pártja propagandaterrorrja dacára, megtorlást is kockáztatva lelkiismereti szavazásra szólított fel, s azt is világgossá tette, hogy ő maga igennel szavazott.

Szili elnökké választásával a Fidesz egy veszélyes potenciális ellenféltől is megszabadulhat. Világos, hogy a Gyurcsány-Hiller garnitúra nem váltotta be a hozzá fűzött szocialista reményeket. A helyzet ma jótányit sem jobb, mint a csúfos európai parlamenti kudarc idején volt. Szintén a 168 Óra fecsegte el, hogy az elnökjelölti kongresszus küldöttei között komolyan felvetődött: ha már összejöttünk, akár elnököt is választhatnánk. Ha Szili a pártban marad, biztos favorit egy újabb pártbeli forradalom élén, s talán nem kell magyarázni, mennyivel keményebb ellenfél lenne, mint a súlytalan, gondolatlan Hiller.

A másik alternatíva, egy polgári hitvallású elnök megválasztásának rövid távú politikai előnyei nyilvánvalók. Nem ennyire nyilvánvaló ugyanakkor, hogy mi lenne a legesélyesebb jelölt, Sólyom László megválasztásának középtávú következménye. Sólyom szakmai-emberi kvalitásai közismertek, ám az ezekből fakadó cselekvés nem feltétlenül könnyíti meg a mindenkori – így a reménybeli polgári – kormány dolgát (sem). Ő volt az, aki jogelvi megfontolásokból sorompót állított az MDF-kormány kárpótlási és igazságtételi törekvései elé. Ennek is köszönhető, hogy az SZDSZ nem zárja ki a támogatását. De nem is igéri meg. Márpedig ez magában rejti azt a kockázatot, hogy egy köztisztviselőben álló értelmiségi szavazástaktikai játszmák áldozatává válik. Problematikus Sólyom támogatottsága is. Azt gondolhatnánk, hogy aki egyszerre tudhatja támogatójának Makovecz Imrét és Eörsi Istvánt, az már csak konszenzusos jelölt. Ez azonban nincs így. Az ajánló értelmiségieket ugyanis (csak) az MSZP-vel szembeni ellenszenvük, egyfajta rendszerváltó romantika köti össze. Márpedig a legnagyobb parlamenti legitimitációval bíró MSZP ellenében aligha lehet konszenzusos jelöltet állítani. Ez ellen valószínűleg Sólyom László demokráciaérzéke tiltakozna elsőként.

A legnagyobb veszély mindaméltal, hogy egy győzelemre esélyes ellenzéki jelölt állítása arra kényszerítheti az MSZP-t, hogy stratégiai engedményt tegyen az SZDSZ-nek. S akkor sem Sólyom, sem Szili nem lesz elnök, hanem egy, az SZDSZ zsebéből elővarázsolt harmadik. Ismét egy SZDSZ-es elnök, ismét az 5 százalék győzedelmeskedik a 95 fölött. Az esélyek és kockázatok mérlegelésénél talán e kockázat minimalizálására kellene a legnagyobb figyelmet fordítani.

A szerző közíró